

A textiltisztító szolgáltatás helye és szerepe a Magyar Néphadseregben

Ivánovics Iván mk. százados és Ujvári Mibály százados

A szolgáltatás – mint tevékenység – szinte egyidős az emberiséggel, kiterjedése azonban a kapitalizmus kialakulásával vette kezdetét. A századforduló után a társadalmi-gazdasági fejlődés, a társadalmi munkamegosztás, az állami funkciók kiteljesedése, az urbanizálódás, a kulturális, tudományos-technikai forradalom, a szolgáltatások gyors ütemű fejlődését, növekedését eredményezték és rendkívül sokrétű halmazát hozták létre.

A szolgáltatásoknak a társadalmi-gazdasági folyamatban sajátos szerepük van: nemcsak az életszínvonal egyik jelentős elemét képezik, hanem az anyagi és nem anyagi termelési ágak összhangjának biztosításával, úgy az anyagi termelésre, mint az emberi közérzetre gyakorolt közvetett, illetve közvetlen hatások következtében a gazdasági növekedést befolyásoló fontos tényezőkké váltak.

Tehát a szolgáltatás a társadalom egészének, különböző szervezeteknek – állami-társadalmi szervezeteknek, vállalatoknak, termelő egységeknek –, illetve a társadalom tagjainak személyes szükségleteit kielégítő hasznos tevékenység, amely a szolgáltatás-nyújtás folyamatával egyidejűleg kerül felhasználásra. A szolgáltató tevékenység nem ölt tárgyi, dologi formát, de irányulhat már előállított termékek, meglevő dolgok értékének megóvására, csökkent értékek helyreállítására, térbeli helyváltoztatására, illetve bérmunka formájában új termék létrehozását is szolgálhatja.

Napjainkban a szolgáltatási ágazat úgyszólván minden országban dinamikusan fejlődő terület. Ez legjellemzőbben a szolgáltatói ágazatban foglalkoztatottak számában mutatkozik meg. (Az USA-ban 64⁰%, a fejlett tőkés országokban 50–60⁰% közötti, Magyarországon 30⁰% a szolgáltató ágazatban foglalkoztatottak aránya, az összes foglalkoztatottak számához viszonyítva.)

A lakosság szolgáltatási igényeinek a kielégítése különösen fontos politikai feladat annak ellenére, hogy ezen szolgáltatások a lakosság fogyasztásában még mindig kis súllyal szerepelnek, de a közhangulatra, a társadalmi közérzetre jelentős befolyást gyakorolnak. Éppen ezért a lakossági szolgáltatások fejlesztésének általános célkitűzéseit az 1038/1969. (X. 12.) sz. kormányhatározat külön is szabályozza.

A lakossági szolgáltatások közül kiemelt szerepe van a textiltisztítás – lakáskarbantartás – háztartási és elektroakusztikai cikkek – és a gépkocsijavítás szolgáltatásoknak.

A szolgáltatásokkal a Magyar Néphadseregen belül is találkozunk, melyek céljukat tekintve megegyeznek a lakosság részére nyújtott ezen tevékenységekkel, de a hadsereg jellegéből, funkciójából, felépítéséből adódóan specifikus vonásokat is tartalmaznak. A szolgáltatások közül a textiltisztítás jelentős szerepet tölt be, közvetlenül hat a személyi állomány hangulatára, az öltözködési színvonal alakulására, részét képezi a ruházati gazdálkodás eredményes végrehajtásának is. A textiltisztítás kifejezés nem pontos, hiszen ez a szolgáltatási terület nemcsak a ruhanemű kitisztítását, hanem utánszínezését, javítását, szállítását is végzi és a technológiai út során kivonásra (kiscselezésre) kerülnek az elhasználódott készletek is. Tulajdonképpen a ruhanemű teljes karbantartása ezen szolgáltatás feladata.

A Magyar Néphadseregen belüli textiltisztítás nagyságrendje az egész ország textiltisztítási kapacitásához is viszonyítva jelentős. Amennyiben figyelembe vesszük az állami, szövetkezeti, házi- és magán kisipar által nyújtott textiltisztítási kapacitást és összehasonlítjuk a Magyar Néphadsereg Textiltisztító és Javító Üzem által a katonai szervezetek részére végzett termelés volumenével, akkor látható, hogy az közel 1/3-át teszi ki, mely ezen honvédségi szolgáltatás kiemelt fontosságát bizonyítja.

Jellemző képet kapunk, ha megvizsgáljuk az 1 főre 1 évben végzett mosás tényét is a vázlat alapján.

Az MN textiltisztító szolgáltatásainak fejlődése

A rövid bevezető után az MN Textiltisztító és Javító Üzem szervezetéről, funkciójáról, jelenlegi helyzetéről kívánunk szólni, képet adva arról, hogy az MN Gőzmosodák megnevezés közelmúltban történt megváltoztatása nemcsak a formai, hanem a tartalmi tényezők jelentős változását is hozta.

Mielőtt részleteiben megvizsgálánk a jelenlegi helyzetet célszerű rövid visszapillantást tenni arra az útra, amelyet megtettünk a demokratikus hadsereg megalakulásától napjainkig.

Az 1950-es évekig tulajdonképpen csak ágynemű mosás folyt a hadsereg részére, de az sem központosítva, hanem különböző vállalatok, magánvállalkozók nyújtották a szolgáltatást. Ebből adódott, hogy sem a határidő, sem a minőség, sőt még a mosatási ár sem volt azonos.

Az 50-es években a technika fejlődése mind jobban kiszorította a lóvonatási eszközöket, s magukat a lovakat is. A megüresedett istállóknak lehetőség nyílt „MOSODÁK” elhelyezésére. Elavult, jóformán roncs gépek helyrehozásával, illetve üzembehelyezésével indulhatott el a mosás. Elképzelhető, hogy ilyen körülmények nem oldották meg az MN textiltisztítási gondjait, csupán csirái lehettek a későbbi – dinamikus – fejlődésnek.

A nagyméretű fellendülés a 60-as évtizedben indult meg. Beértek a személyi feltételek, s biztosíthatók voltak a dologi tényezők is.

A fejlesztés iránya egyértelmű volt, minden eszközzel a komplex szolgáltatás megteremtésére irányult. A mosási szolgáltatáson – mely nemcsak az ágynemű, hanem a fehérnemű, hálóruga, gyakorló öltözet stb. mosására is kiterjed – kívül a felsőruhák vegytisztításával, a javítással, utánszínezéssel, emblemmázással, sátorjavítással is ez az üzem foglalkozik és biztosítja a megrendelt anyagok be-, illetve kiszállítását is. Természetes ezek után, hogy a tartalmi változások maguk után vonták a formai – megnevezésbeni – változást is.

A meglévő szolgáltatások és a jövő elképzelései

Az említett szolgáltatások – jelenleg – előre megkötött szerződés alapján történnek. Ez pillanatnyilag még szükséges, mivel az üzem kapacitása az igényeknek csak 85%-át tudja kielégíteni. Ez a szám egyúttal azt is jelenti, hogy az időnként jelentkező csúcsigényeket – bevonulás, leszerelés, gyakorlatról való bevonulás stb. – képtelen azonnal befogadni és vannak ellátatlan területek is az országban. Fontos volt tehát, hogy a fejlesztés irányát prognózisban határozzuk meg, hogy az üzem előre felkészülhessen az egyre növekvő igények kielégítésére. A tervszerűen folyó rekonstrukciók és az új váltóüzemek elkészülte várhatóan azt fogják eredményezni, hogy az üzem teljesítőképessége a jelenlegi igények fölé emelkedik és ennek következtében az igénycsúcsok lényegesen kevesebb problémát fognak okozni. Ekkor válik lehetővé a jelenleg próbaként bevezetett egyéni jelölés, illetve a szükséglet szerinti ruhaszerecsere módszerének teljes körű megvalósítása is.

Az egyéni jelölés esetén biztosítva van, hogy a katona mindig a saját, első alkalommal testre méretezett ruháját kapja vissza. Ezzel kialakítható, a jelenleginél lényegesen magasabb felelősségérzet, az anyag személyhez való kötése, ugyanakkor pozitív hatást gyakorol mindez az öltözködési képre, javítja a higiéniés helyzetet.

A szükség szerinti ruhaszerénél megvalósul az igény szerinti fehérnemű és gyakorlóruha váltás. A tiszta ruházat méret szerinti csoportosítása, szabadpolcos rendszerben az alegységnél, vagy a laktanya fürdőben külön helyiségben van elhelyezve és cseréje folyamatosan biztosított. Ebben az esetben azonban csak a ruhák méret szerinti cseréjét tudjuk megoldani, a személyhez kötést nem.

A két szolgáltatás szuperpozíciója pillanatnyilag teljes egészében nem valószínűsíthető meg, ezért várhatóan az egyéni jelölési rendszer térhódításával egyidejűleg a heti kétszeri, majd háromszori fehérneműváltás és a heti egyszeri gyakorlóruha váltás feltételei teremthetők meg.

Az utánszínezés szolgáltatás a ruházati anyagok karbantartásának egyik lényeges eleme. Első esetben zöldre, második esetben – az erősen elhasználódott ruhát – feketére színezik. Ez a szolgáltatás is megrendelésre történik. Ez azonban nem a kapacitás biztosítása miatt szükséges, hanem azért, mert a csapatok készletváltóztatási lehetőségei korlátozottak.

A szolgáltatások közül a javítás és selejtezés automatikusan történik, külön megrendelés nélkül. A kitisztított ruházat átvizsgálásakor – csomagolás előtt – történik a válogatás: hibátlan, javítható, selejt kategóriákba. A javítást az üzemegységek varrodáiban végzik, szakszerűen.

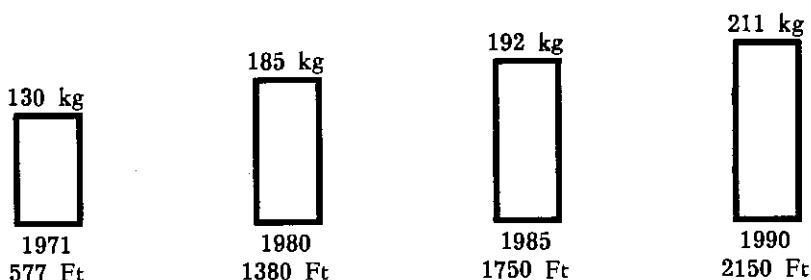
A selejtezést a Ruházati Ellátó Központ üzemegységekhez kihelyezett megbízottja végzi (KÜM-ös). A kisejtegetett ruhadarabok helyett egy elismervényt kap az alakulat, mely számviteli bizonylatot képez. A kisejtegetett anyagok hulladékra részben az egységekhez kerül visszaszállításra, részben – térítés ellenében – az üzemegységnél marad javítási célokra.

A vegytisztító szolgáltatás területén meglévő kapacitás a jelentkező igényeket éves szinten ki tudja elégíteni, ha azok meghatározott rend szerint, előzetes megrendelés, kapacitás lekötés alapján, tervszerűen történnek. Az impulzuszerű csúcsigénybevétel azonban sokszor a teljesítőképesség két, két és félszerese, amely a megrendelések teljesítésének elhúzódasához vezet. A probléma megoldását a további fejlesztés fogja várhatóan megoldani.

Az emblémázás – mint szolgáltatás – nem kiterjedt, csak az új ruhadarabok és a kimenő ruházat sérült emblémáinak felillesztésére, illetve cseréjére szorítkozik.

Az MN Textiltisztító és Javító Üzem üzemegységeinek rekonstrukciója 1971–76. között befejeződött, új üzem épült Zalaegerszegen és Táborfalván.

A kapacitás 20⁰/₀-kal nőtt és az egy főre eső textiltisztítás mennyisége ma már eléri a 156 kg-ot. A fejlesztés következtében a komplex szolgáltatásokat az MN személyi állományának 85⁰/₀-a élvezi. A korszerű gépek beállításával, a szállítási tevékenység szervezett végrehajtásával javult a minőség, mely az öltözködési színvonalnak az emelkedésében egyértelműen mérhető. Az igények növekedése azonban szükségessé teszi a további fejlesztési tevékenységet. A termelés egy főre vetített mennyiségének és költségének várható alakulását az alábbi diagram mutatja:

1980-ra elkészül a gyöngyösi és kalocsai váltó üzemegység, melynek következtében a kapacitás több, mint 20⁰/₀-kal nő, az ellátatlan területek beszűkülnek és lehetővé válik a jelölési rendszer kiszélesítése, a heti kétszeri, majd a későbbiekben háromszori fehérneműváltás bevezetése is.

Az alapvető mennyiségi igények kielégítése után jelenleg a minőségi igények mind magasabb szintű kielégítése a cél. A minőségi munkavégzésnek a technikai és személyi feltételei adottak voltak, csupán a helyes koordináta rendszert kellett megtalálni ahhoz, hogy ez a felelősségteljes munkavégzés önszabályozó legyen.

Csapatpróbák eredményei alapján dönt el a minőségi bérezés jelenlegi formájának alkalmazása. A koordináta rendszer abszcisszája a teljesítményt tartalmazza db/ó/fő dimenzióban, az ordináta a hibapontokat jelöli. A kettő metszéspontja adja az elért órabért.

Ennek a rendszernek a kidolgozása és bevezetése kollektív munka gyümölcse. A párt- és tömegszervezetek agitációja, a munkahelyi vezetők szívós, tudatos, türelmes meggyőzése és nem utolsósorban a dolgozók belátása eredményeként üzemegységeink zöme – ahol a feltételek azonosak – ebben a bérrendszerben dolgozik.

Az automata gépek, a korszerű technológia, a modern bérrendszer eredményeként a ruha minősége a technológiai sor végén minden igényt kielégít. Ezután jön szinte a legnehezebb feladat: a minőség megóvása szállítás közben, s az alakulat raktáraiban mindaddig, amíg a katona rendeltetésszerű használatba nem veszi.

A minőség megóvására tett intézkedések közül az első az volt, hogy a szállítóeszközöket zárt felépítményre alakították át.

A következő lépés a ruhanemű dobozokba történő csomagolása volt, mely még nincs mindenhol bevezetve a dobozok viszonylag magas ára, valamint a dobozt gyártó vállalat korlátozott szállítóképessége miatt. Egyértelműnek látszik azonban a dobozos szállítási mód bevezetése, mivel a vasalt ruhák nem törődnek meg, s az alakulatnál a tárolás is egyszerűbbé válhat.

A minőségi munkát megnyugtatóan a konténerben történő szállítás fogja várhatóan megoldani. A kísérletek még ebben az évben megkezdődnek.

A sorállomány ellátásán túl foglalkozunk a ht. és tsz. állomány részére nyújtott szolgáltatásaink fejlesztésével is. Folyamatosan kiterjesztjük szolgáltatásainkat a katonacsaládok felsőruházatának tisztítására és biztosítjuk ezen ruházati cikkek visszaszállítását az egységekhez, illetve az egyes helyőrségekbe.

Megteremtjük annak feltételeit, hogy a vegytisztításra leadott egyenruházatokon a jövőben elvégezzük a kisjavításokat, az ékítmények és tartozékok cseréjét, illetve pótlását.

Az egyéni jelölési rendszer teljessé válásával egy időben lehetővé tesszük, hogy a nagyobb tiszti lakótelepeken az egységek ruházati szolgálatánál, az MN TJÜ üzemegységek felvevőhelyein a katonacsaládok ágyneműjüket és más ruházati cikkeiket „PATYOLAT” rendszerben leadhassák és elvégezzük ezen anyagok tisztítását.

A felvázolt szakmai fejlesztési feladatok érdekében fokoznunk kell a vezetés hatékonyságát is. A tíz üzemegységet, a több, mint ezer dolgozót és 70 tehergépkocsival rendelkező szállító járműparkot magában foglaló üzem vezetése, a költségek optimalizálása csak korszerű tervezési, szervezési módszerekkel, az irányítási, információs rendszer részben automatizált modelljének kialakításával lehetséges a jövőben. A célnak alárendelve kell megvalósítanunk az integrált termelésirányítási rendszert és kialakítanunk az ehhez szükséges technikai feltételeket.

Tovább folytatjuk az adatfeldolgozás gépesítését és fokozatosan kifejlesztjük a számviteli bizonylatok kis számítógépes feldolgozását is.

A feldolgozó kapacitást tovább bővítjük. Ezért új üzemegységet építünk az ellátatlan tiszttantúli területen, bővítjük a pécsi és marcali üzemépületeket, a városfejlesztési elgondolásokkal összhangban új helyen, nagyobb kapacitású üzemet építünk a budapesti üzemegység helyett. Ezzel és a korszerű gépek folyamatos beáramoltatásával biztosítjuk a várhatóan megnövekvő igények technikai bázisát.

Összességében az MN textiltisztító szolgáltatási ágazata az utóbbi két évtizedben nagy változáson, fejlődésen ment keresztül és jutott el a jelenlegi szinthez, amikor elmondhatjuk, hogy ezen ágazatunk nemcsak a hazai, hanem nemzetközi összehasonlításban is megállja a helyét. A kialakult elvek mellett ma már a gyakorlat is követi a korszerű igényeket, s a gondok mellett már a sikerélmények sem maradnak el. Ez azt bizonyítja, hogy jó úton haladunk. Ha lendületünk, lelkesedésünk nem csökken, a régen sokat elmarasztalt szolgáltatásunk egyre több elismerést is szerez számunkra, de főképp jelentősen segíti állományunk napi tevékenységét, hozzájárul általános és öltözködési kultúránk fejlődéséhez.